

Deloitte.

Az üzleti visszaélések és vállalati csődök könyvvizsgálati kihívásai és az azokra adható lehetséges válaszok

Gion Gábor

2015. szeptember 3.

A visszaélés összetevői

A visszaélési háromszög

Keretrendszer a nagy kockázatú visszaélések azonosítására

A visszaélés összetevői

Kényszer:

A család-háromszög első, egyben legalapvetőbb sarokköve. Olyan gazdasági, egzisztenciális kényszert, nyomást jelent, ami az egyént, egyéneket egyedileg érinti. A nyomás lehet személyes vagy üzleti. Fontos, hogy valamilyen oknál fogva nem lehet szélesebb körben megosztani, teríteni.

Lehetőség:

A család-háromszög második sarokköve. A lehetőség jelenthet hozzáférési, döntési jogot, alapulhat szűk körben ismert információ. A lehetőség másik ismertetőjegye, hogy a visszaélés titkosságát is képes biztosítani.

Racionalizáció:

Az összetevők harmadik sarokköve: a pszichés háttérrel biztosítja. Az elkövetők magukat nem gondolják bűnözőnek, a tetteiket saját maguk számára elfogadható magyarázattal fehérik és teszik elfogadhatóvá.

Csalásfelderítés

Honnan tudhatjuk, hogy baj van?

1. Számviteli ellenőrzés, analízis
2. Bejelentővonal (whistleblowing, ld. 2013. évi CLXV. törvény)
3. Pletyka
4. Üzleti partnerek, piac (pl. verseny korlátozása, nyomott árak, „királyi beszállítók)
5. Utaló körülmények (pl. hirtelen vagyonosodás, racionális ok nélkül)

Csalás három fő csoportja

Vagyonelemek átcsoportosítása

Asset misappropriation

Pl. lopás, készletlopás, bérszámfejtéssel kapcsolatos visszaélés, szolgáltatásokkal kapcsolatos visszaélés. A felderített csalás esetek 91%-ban előfordul ez a séma is.

Megvesztegetés és korrupció

Bribery and corruption

Pl. kenőpénzek, fantomcégek, hivatalos személyek és üzleti partnerek megvesztegetése, szerződések manipulálása, csökkent minőség szolgáltatása
Leggyakrabban előforduló felderített esetek ide tartoznak, 30%.

Számviteli beszámoló manipulálása

Financial statement fraud

A legritkább fajta visszaélés, de a legnagyobb károkat okozza.

A fentiek leginkább egymás mellett, egymást kiegészítve fordulnak elő, a vegytiszta esetek nagyon ritkák.

Számviteli beszámoló manipulálásának fajtái

Bevétel és a rögzítés idejének manipulálása:

Ha a management-nek érdekében áll a bevétel eltitkolása (pl. group szabályok, adózás miatt), vagy a bevétel korábbani lekönyvelése történik (pl. éves bérlet teljes összegének januárban vagy első negyedévben való lekönyvelése)

Fiktív bevétel:

Nem létező bevétel lekönyvelése, a fenti ellentétpárja (pl. bónusz miatt), erre utalhat az eszközállomány hirtelen növekedése, ügyféladatok hiányos volta.

Számviteli beszámoló manipulálásának fajtái

Eltitkolt kötelezettségek:

Költségek vagy más kötelezettségek helytelen, vagy valós érték alatti könyvelése. Cégcsoporton belül leányvállalatok közötti “játék” is lehetséges (konszolidált entitások).

Információszolgáltatás manipulálása

Eszközök nem megfelelő értékelése

Alul- és felülértékelés, amortizálási szabályok.

Számviteli beszámoló manipulálásának jelei (red flags)

Például:

Számviteli anomália -
aminek nincs értelme...

Szokatlanul (akár a
piaci trenddel
szembemenő) bevétel
és-vagy profit
növekedés

Kontrollkörnyezet
feltűnő gyengülése,
kontrollhiányosságok

A felső vezetés
feltűnően agresszív
üzletpolitikája

C-szintű vezetői réteg
személyiségjegyeinek
torzulása (pl. sajátjaként
kezeli a céget,
nepotizmus, magánutak
elszámolása)

Összetett cégstruktúra

Számviteli beszámoló manipulálásának jelei (red flags)

Például:

Bonyolult pénzügyi
tranzakciók

Benchmarkhoz képesti
jelentős elmozdulások

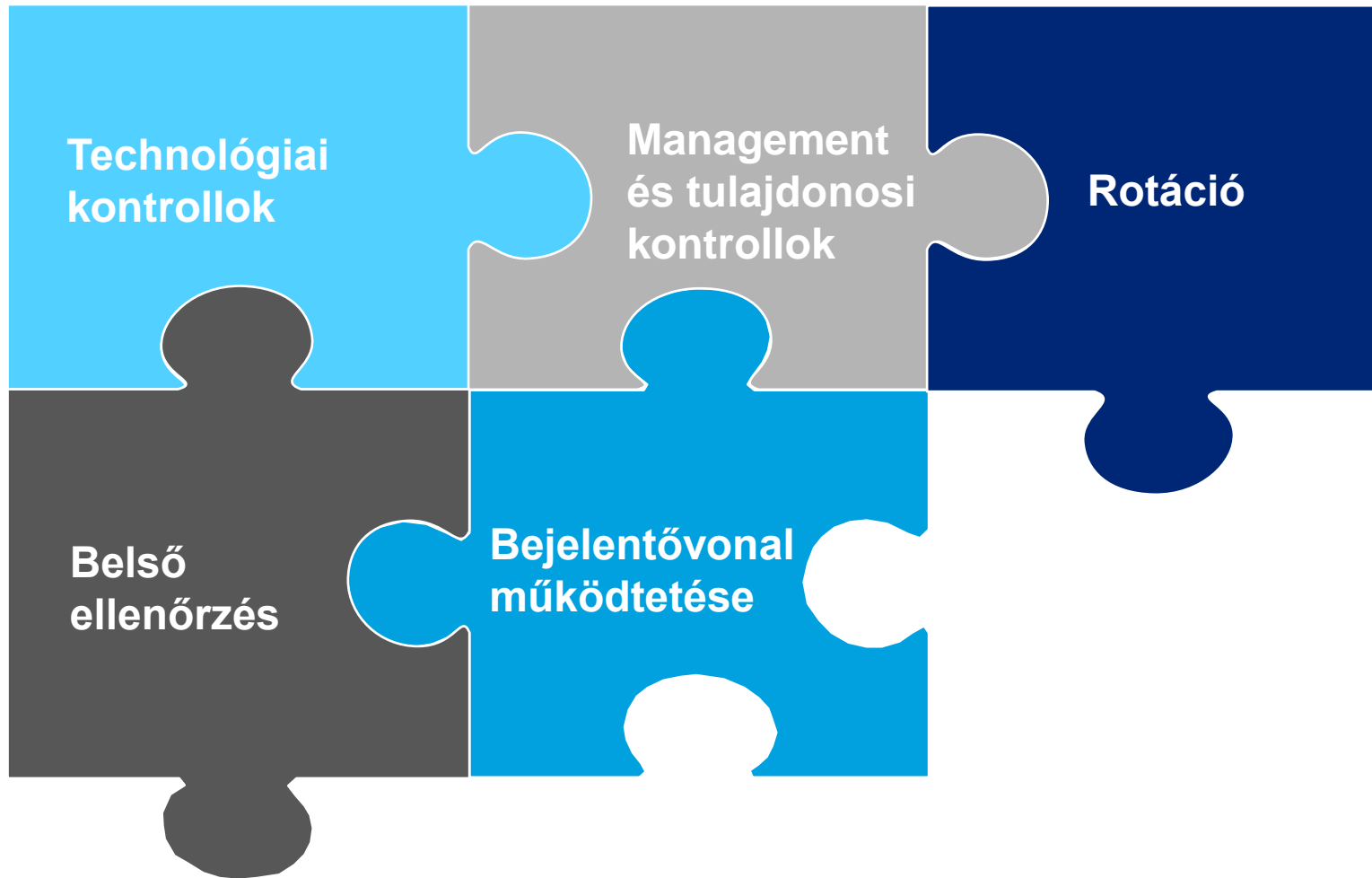
Cash flow jelentős
növekedése utolsó
negyedévben

Szezonális sikerek, év
végi kiugró profit

Következetlen és ritka
management felügyelet,
management
tulajdonosi kontrollja
gyenge

Üzletág specifikus redflagek a fentiektől külön vizsgálandóak.

A számviteli visszaélések megelőzésének eszközei

A számviteli visszaélések felderítésének eszközei

Technológiai eszközök

Elektronikus adatrögzítők, tárolók biztosítása, az adatok elemzése teljes populációra és kiemelt mintákra (manuális, szoftveres)

Helyszíni és távoli elektronikus vizsgálatok

Csalásfelderítés (nyomozás)

Dokumentumvizsgálatokkal, interjúzással

A könyvvizsgáló csalással összefüggő felelőssége a könyvvizsgálat során

Könyvvizsgálat ≠ Csalásfelderítés

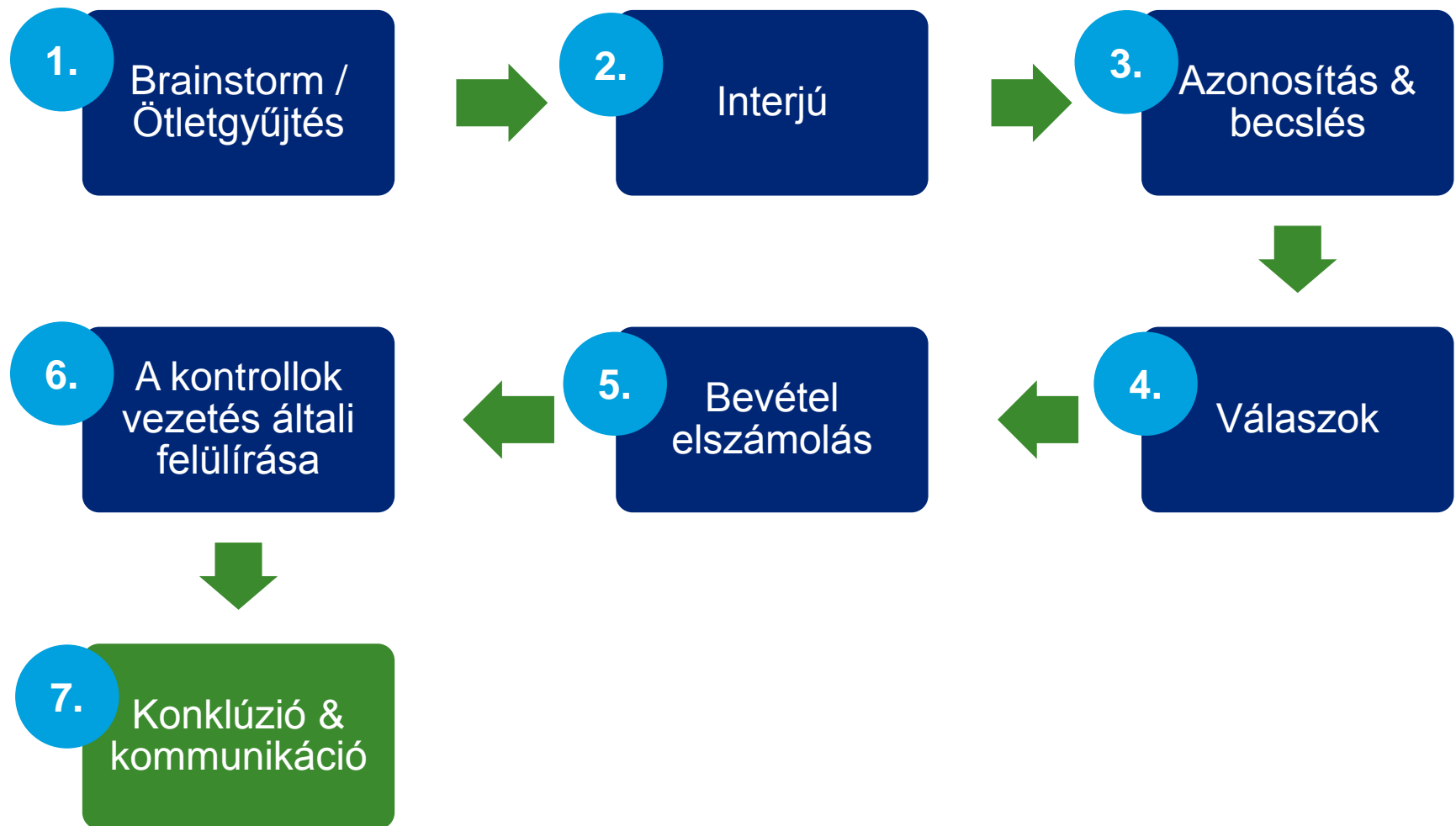
240. témaszámú könyvvizsgálati standard

A csalás megelőzése és feltárása elsődlegesen a gazdálkodó egység irányításával megbízott személyek és a vezetés felelőssége.

A könyvvizsgáló azért felelős, hogy kellő bizonyosságot szerezzen arra vonatkozóan, hogy a pénzügyi kimutatások nem tartalmaznak akár csalásból, akár hibából eredő lényeges hibás állítást.

A könyvvizsgálat eredendő korlátai miatt fennáll annak az elkerülhetetlen kockázata, hogy lehet, hogy a pénzügyi kimutatásokban szereplő néhány lényeges hibás állítást nem tárnak fel.

A könyvvizsgálati eljárások a csalások felderítésében

A könyvvizsgálati eljárások a csalások felderítésében

Brainstorming (Ötletgyűjtés)

Audit csapat csalással kapcsolatos megbeszélése

Kettős cél:

- A csalás kockázatának vizsgálata, hogyan és hol lehetnek kitéve a gazdálkodó egység pénzügyi kimutatásai a csalásból eredő lényeges hibás állításnak, beleértve azt is, hogy **hogyan merülhet fel csalás**.
- **Szakmai szkepticizmus** fontosságának hangsúlyozása az audit egésze során

A könyvvizsgálati eljárások a csalások felderítésében

Interjú

Kivel?

- Irányítással megbízott személyek
- Menedzsment
- Belső ellenőrzés
- Egyéb munkatársak a szervezeten belül

Miről?

- Csalás kockázatának azonosítására és kezelésére vonatkozó folyamatok
- Vezetés által azonosított csalás kockázati tényezők
- Jelen és elmúlt időszakban azonosított csalás esetek
- Irányítással megbízott személyek tájékoztatása a csalás kockázatairól
- Hogyan kommunikálja a vezetés a munkavállalók felé az üzleti gyakorlatra és az etikus viselkedésre vonatkozó nézeteit

A könyvvizsgálati eljárások a csalások felderítésében

Azonosítás & Becslés

Csalásból eredő hibás állítás kockázatainak azonosítása és becslése

Gyakori csalási sémák:

- Bevétel elszámolás
- Számviteli becslések
- Komplex tranzakciók
- Egyéb kockázatok
 - Kapcsolt felekkel folytatott tranzakciók
 - Profitabilitással, likviditással, vállalkozás folytatásával kapcsolatos ügyek

Csalásból eredő hibás állítás kockázatai **JELENTŐS KOCKÁZATOK**

Releváns kontrollok vizsgálata

A könyvvizsgálati eljárások a csalások felderítésében

Válaszok

A csalásból eredő lényeges hibás állítás becsült kockázataira

Átfogó válaszok a csalásból eredő lényeges hibás állítás becsült kockázatainak a kezelésére, beleértve:

- Fokozott szakmai szkepticizmus érvényesítése
- Alátámasztó dokumentáció jellege, terjedelme
- Menedzsment lényeges ügyekkel kapcsolatos magyarázatainak és nyilatkozatainak megerősítése

Könyvvizsgálati eljárások megtervezése és végrehajtása, amelyek jellege, ütemezése és terjedelme reagál az állítások szintjén fennálló, csalásból eredő lényeges hibás állítás becsült kockázataira.

A könyvvizsgálati eljárások a csalások felderítésében

Csalással kapcsolatos feltételezett kockázatok

1. Bevétel elszámolás

2. A kontrollok vezetés általi felülírása

Bevétel elszámolással kapcsolatos tipikus csalási módok az előadás korábbi részében már érintve.

Kontrollok vezetés általi felülírásával kapcsolatos kockázatokra reagáló könyvvizsgálati eljárások:

- Rögzített naplótételek tesztelése
- Számviteli becslésekkel kapcsolatos elfogultság, becslések eltérítésének vizsgálata
- Szokásos üzletmeneten kívüli ügyletek vizsgálata

A könyvvizsgálati eljárások a csalások felderítésében

Konklúzió & Kommunikáció

Értékelni szükséges:

- Jeleznek-e csalást az azonosított hibás állítások
- Vezetés nyilatkozatainak megbízhatósága
- Korábban megszerzett audit bizonyítékok megbízhatósága
- Könyvvizsgálatra, audit jelentésre gyakorolt hatás

Megbízástól való visszalépés

Jelentéstétel megbízónak, felügyeleti hatóságoknak

Kommunikáció a vezetés megfelelő szintje ill., irányítással megbízottak felé

Csalások könyvvizsgáló általi felderítése

Korlátozott képesség a csalások felderítésére

Vezetés által elkövetett csalások feltárása nehezebb

„Hagyományos” könyvvizsgálati eljárások korlátai

IT alapú audit, adatelemzési módszerek szükségessége

Brókerbotrányok hatására a könyvvizsgálókra vonatkozóan hozott jogszabályváltozások

A közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók könyvvizsgálatával és könyvvizsgálóival kapcsolatos változások

Meghatározott pénzügyi szervezeteket auditáló könyvvizsgálók vagyonának zár alá vétele

Felelősségbiztosítás biztosítási összegének minimuma

Kötelező rotáció bevezetése könyvvizsgáló cégre is

Könyvvizsgálaton kívüli tevékenység tilalma a kamarai tag könyvvizsgálónak

Brókerbotrányok hatására a könyvvizsgálókra vonatkozóan hozott jogszabályváltozások

A közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók könyvvizsgálatával és könyvvizsgálóival kapcsolatos változások

Közfelügyeleti hatóság által a minőségellenőrzéssel összefüggésben alkalmazható intézkedések körének bővülése

Hivatásbeli titoktartási kötelezettség feloldása

Minősítési eljárással kapcsolatos változások

Csalással kapcsolatos könyvvizsgálói felelősség – Helyzetjelentés

A csalással kapcsolatos standard könyvvizsgálói felelősség nem elégíti ki a felhasználók, alkalmasint a szabályozók igényét.

A könyvvizsgálókra vonatkozó szabályok szigorítása túlzott óvatosságra kényszeríti a könyvvizsgálókat.

Kapcsolat:

Gion Gábor

Elnök-vezérigazgató,
Partner
Deloitte Magyarország

+36 (1) 428 6827

ggion@deloittece.com

A Deloitte név az Egyesült Királyságban "company limited by guarantee" formában alapított Deloitte Touche Tohmatsu Limited („DTTL”) társaságra, tagvállalatainak hálózatára és kapcsolt vállalkozásaira utal. A DTTL és valamennyi tagvállalata önálló, egymástól elkülönülő jogi személy. A DTTL (vagy „Deloitte Global”) nem nyújt szolgáltatásokat ügyfelek számára. A DTTL és tagvállalatai jogi struktúrájának részletes bemutatását a következő link alatt találja: www.deloitte.hu/magunkrol.

Magyarországon a szolgáltatásokat a Deloitte Könyvvizsgáló és Tanácsadó Kft. (Deloitte Kft.), a Deloitte Üzletviteli és Vezetési Tanácsadó Zrt. (Deloitte Zrt.) és a Deloitte CRS Kft. nyújtja (melyek közös neve "Deloitte Magyarország"). Mindhárom társaság a Deloitte Central Europe Holdings Limited tagvállalata. A Deloitte Magyarország négy szakmai területen - könyvvizsgálat, tanácsadás, adó- és jogi valamint kockázati tanácsadási területeken - tölt be kiemelkedő szerepet az országban, és kínál szolgáltatásokat több mint 400 hazai és külföldi szakértője segítségével. (Ügyfeleinknek együttműködő ügyvédi irodánk, a Deloitte Legal Szarvas, Erdős és Társai Ügyvédi Iroda nyújtja a jogi tanácsadási szolgáltatásokat.)

A jelen dokumentum és a benne foglalt valamennyi információ a Deloitte Magyarország társaságaitól származik és célja, hogy bizonyos témakör(ök)ben általános információkkal szolgáljon, de nem tárgyalja az adott témakör(öke)t annak teljességében. A jelen dokumentumban megadott információk nem minősülnek számviteli, adóügyi, jogi, befektetési, tanácsadási illetve egyéb szakmai szolgáltatásnak. Ezek az információk nem képezhetik ügyfeleink üzleti döntéseinek kizárólagos alapját. Ügyfeleinket arra kérjük, hogy pénzügyeiket vagy üzletvitelüket befolyásoló bármely döntésük meghozatala, vagy a döntésnek megfelelő magatartás tanúsítása előtt kérjék képzett szakmai tanácsadóink véleményét.

Jelen anyagok és a bennük foglalt információk tájékoztató jellegűek és esetlegesen hibákat is tartalmaznak, amelyekért a Deloitte Magyarország sem kifejezetten, sem hallgatólagosan nem vállal felelősséget, és amelyek nem minősülnek a Deloitte Magyarország állásfoglalásának. Az előzőek érintése nélkül a Deloitte Magyarország nem garantálja az anyagoknak és / vagy a bennük foglalt információknak a hibamentességét, továbbá a teljesítés vagy a minőség valamennyi egyedi kritériumának való megfelelést sem. A Deloitte Magyarország cégei nem felelnek a szolgáltatásaik piacképességére, vagy adott célra való alkalmassága, jogtisztasága, versenyképessége, biztonsága és pontossága vonatkozásában.

Ügyfelünk a jelen anyagot és a benne foglalt információkat a saját felelősségére használja, és teljes mértékben felelősséget vállal a jelen dokumentum és a benne foglalt információk használatából eredő következményekért, esetleges veszteségekért. A Deloitte Magyarország cégei nem vonhatók felelősségre jelen dokumentum, vagy a benne foglalt információk felhasználásával kapcsolatosan felmerülő közvetlen, közvetett, járulékos, következményes, büntető jellegű vagy bármilyen egyéb kárért, valamint egyéb veszteségért sem, legyen az szerződéses, jogszabály szerinti vagy magánjogi (például gondatlanságból fakadó).

A fent írtaktól eltérően amennyiben az információk és az anyagok kifejezetten az Ügyfél és a Deloitte Magyarország között létrejött szerződés végleges teljesítéseként kerülnek átadásra, a Deloitte Magyarország felelősséget vállal azért, hogy a szolgáltatásnyújtás és - amennyiben van - az elkészült termék szerződésszerű. A Deloitte Magyarország rögzíti, hogy az anyagok és az információk kizárólag a szerződésben meghatározott személyek / szervezetek számára készülnek és célokra alkalmasak. A Deloitte Magyarország minden felelősséget kizár az Ügyfél által rendelkezésre bocsátott dokumentumokból, anyagokból, információkból és adatokból fakadó vagy azokkal összefüggő károk vonatkozásában. Minden itt nem szabályozott kérdésre a vonatkozó szerződés irányadó.

Ha a fenti rendelkezések bármelyike bármilyen okból nem érvényesíthető, a többi rendelkezés továbbra is hatályban marad és alkalmazandó.